

Väärtusahelate arendamine maamajanduses

Prof. Rando Värnik
Maamajanduse ökonomika vastutusvaldkonna juht
EMÜ Majandus- ja sotsiaalinstituut

Eesti Maaülikool

Estonian University of Life Sciences

Majandus- ja sotsiaalinstituut

Institute of Economics and Social Sciences

www.emu.ee

Väga, väga, väga oluline!

- Padar: põllumehe rikkus ei tule toetustest, vaid toodangu eest saadavast heast hinnast
- Kruuse: ühistegevus peab andma põllumehele suurema turujõu
- 14. oktoober 2015
- Põllumeestele kuuluva piimatööstuse rajamist toetatakse 15 miljoni euroga
- 21. juuli 2016
- Eesti majanduskasvu võtmeks on edenemine ülemaailmses *väärtusahelas*

- *Hea idee, innovatsioon, võrgustikud, Koostöö, majanduslik ühistegevus, väärtusahelad maapiirkondade arenguks.*

Põllumajandus-toidusektori väärtus!

Phil Hogan - Euroopa Liidu Põllumajanduse volinik ütles 13. oktoobril 2015 Brüsselis regioonide komitee täiskogul.

- “Nagu teiegi, ma usun, et põllumajandus - toidusektor on majandusele ja ühiskonnale strateegiliselt võtmetähtsusega: Selles sektoris on **25 miljoni't ettevõtjat üle euroopa 28 liikmesriigis** ja toidutööstus on suurim tööjõu pakkuja Euroopas, võimaldades tööd **ca 47 miljoni'le inimesele**”.
- Toidu vajadus maailmas kasvab, me asume soodsal positsioonil, see on meie võimalus, **targalt ja strateegiliselt toimides saame vastata sellele vajadusele, pakkudes jätkusuutlikult, turvalist, kõrge-kvaliteediga toidutooteid.**
- Põllumajandus-toidusektor on üks neljast suurimast ekspordi sektorist Euroopas: **Ekspordi väärtus** on kasvanud viimase viie aasta jooksul **ca 70%**, see kasv on olnud kiirem kui eksport Euroopas kokku.

Globaalne toidu tootmise ahel

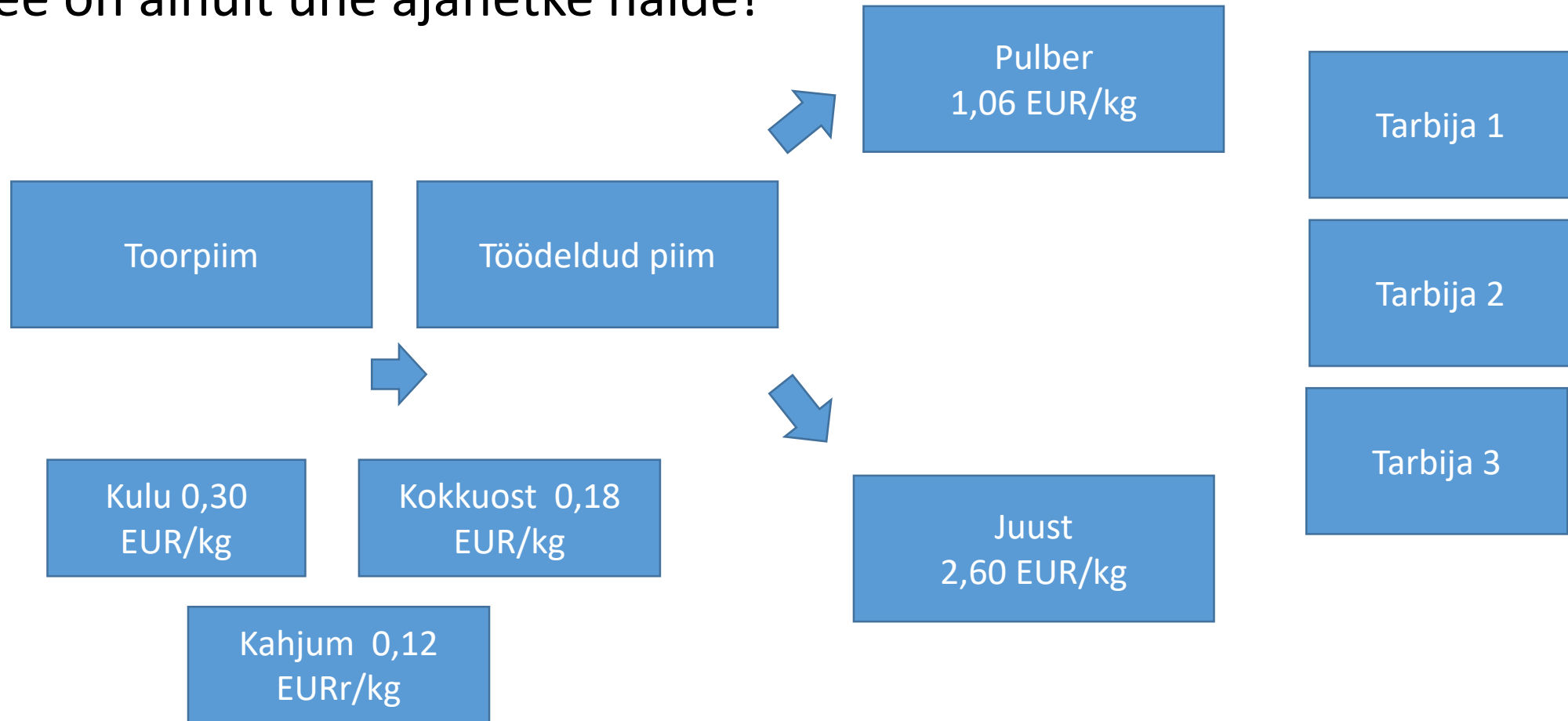
Selles globaalses dünaamilises kontekstis peab põllumajandus ja toidutootmise ahel kohanema

- *President Juncker, "there is something wrong in a market when the price of a litre of milk is less than the price of a litre of water". „On midagi valesti kui liitri piima hind on madalam kui liitri veel“*
- *He has called on European and national competition authorities to take a close look into the structure of the market and mentioned the retail stage in particular.*

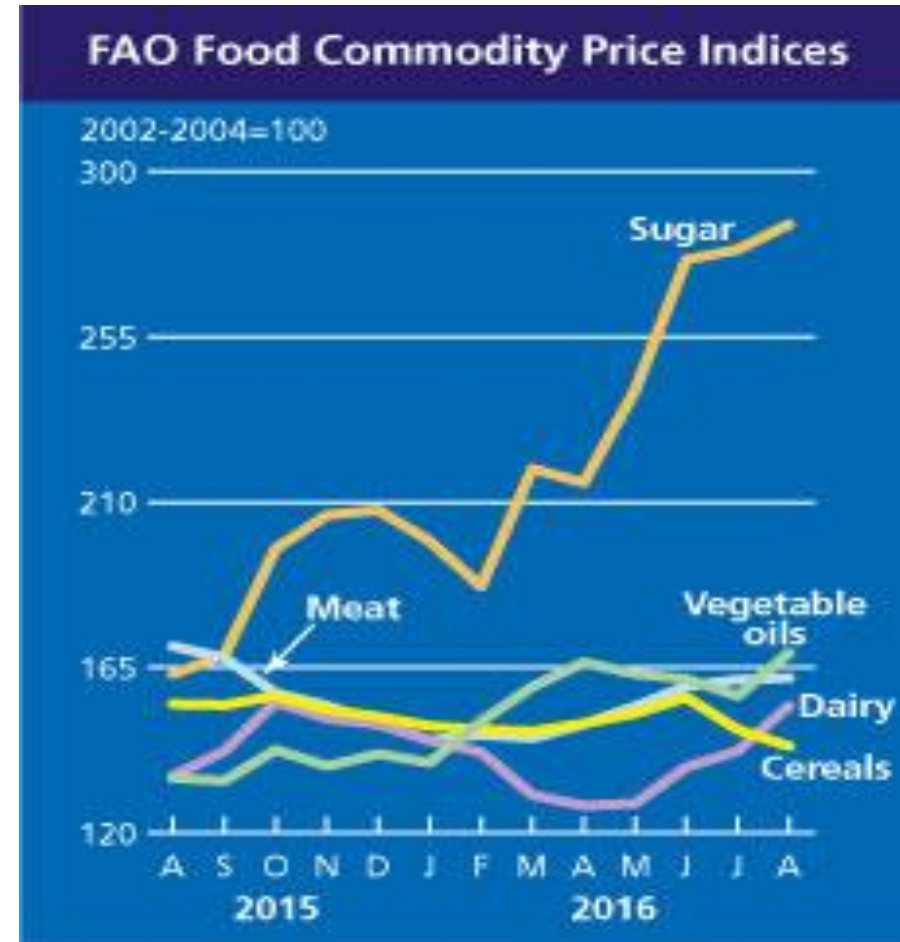
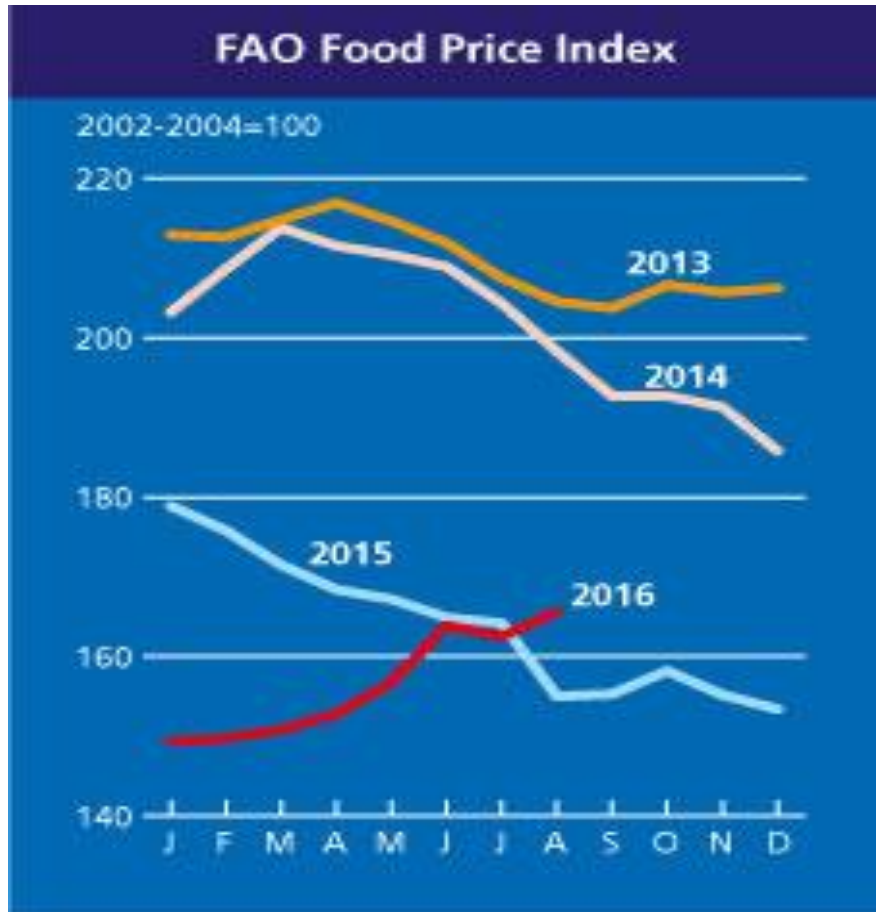
Ta kutsus Euroopa ja liikmesriikide konkurentsi ametivõime lähemalt uurima toidutoodangu turustamise struktuuri ja eriti just jaemüüki!

Toormest kõrgema lisandväärtuse suunas!

- See on ainult ühe ajahetke näide!

Maailma toidu hinna indeks ja toidukaupade indeksid FAO järgi (globaalne raamistik)

Maailmas piima pakkumine jätkab kasvu...

- **Level of global milk supply will keep on growing and cover global demand.** Milk production is expected to increase by 25%, up to 1038 mill t milk (ECM) in 2025. Half of the production growth is expected to take place in South Asia. Regional supply will increase by 45% to 327 mill t milk (ECM). While Eastern Europe will increase by 16% and provide 17 mill t milk (ECM) more, Western Europe will increase production by 9%, and additionally increase by 13 mill t milk (ECM).

IFCN Long-term Dairy Outlook

The IFCN Vision of the dairy world in 2025

Väärtusahela defineerimine

- Väärtusahel iseloomustab ettevõtte konkurentsivõimet.
- Ettevõtte positsioon väärtusahelas iseloomustab tema kasumlikkust.
- Kasumi suurendamise eelduseks on investeringud tehnoloogiasse ja innovatsiooni ning tootearendusse
- Tootearenduslikke, tehnoloogia täiustamise investeringuid on valdavalt suutelised tegema suuremad ettevõtted.
- Tarbijaga tuleb tegeleda (turundamine)! Tuleb enam jõuda Tarbijani !
- Meeles peab pidama, et lisandväärtus on kõige väiksem esmase tootmise etapis.
- Lisandväärtus on suurem tootearenduse ja müügi etapis!
- Toote väärtusahela esimeses etapis on palju sarnaseid ettevõtteid, kes suudavad toota ja omavaheline konkurents on suur. Väärtusahela järgnevates etappides on vaja teha täiendavaid investeringuid tootearendusse, et eristuda ja omada eelist turul.
- Jõudes lõpptarbijale lähemale konkurents väheneb ja seetõttu kasumimarginaal on suurem võrreldes toorme tootjaga.
- Väärtusahela definitsioon tuleneb sellest, et me peame aru saama mida tarbija tajub väärtusena, et talle seda siis pakkuda.

Mõned mõtted!

- Peaks välja selgitama:

kes ma olen täna väärtusahelas ja kas see on piisav arenguks?

kas ma tahaksin saada osa suuremast väärtusest väärtusahelas antud valdkonnas?

kas ma olen nõus täiendavalt õppima, panustama oma aega ja rahalisi vahendeid väärtuse loomisesse?

Peame kasvama **toorme tootjatest** toorme **väärindajateks!**

Läbi toorme väärindamise saama osa suuremast lisandväärtusest!

Vajalik on **koostöö!**

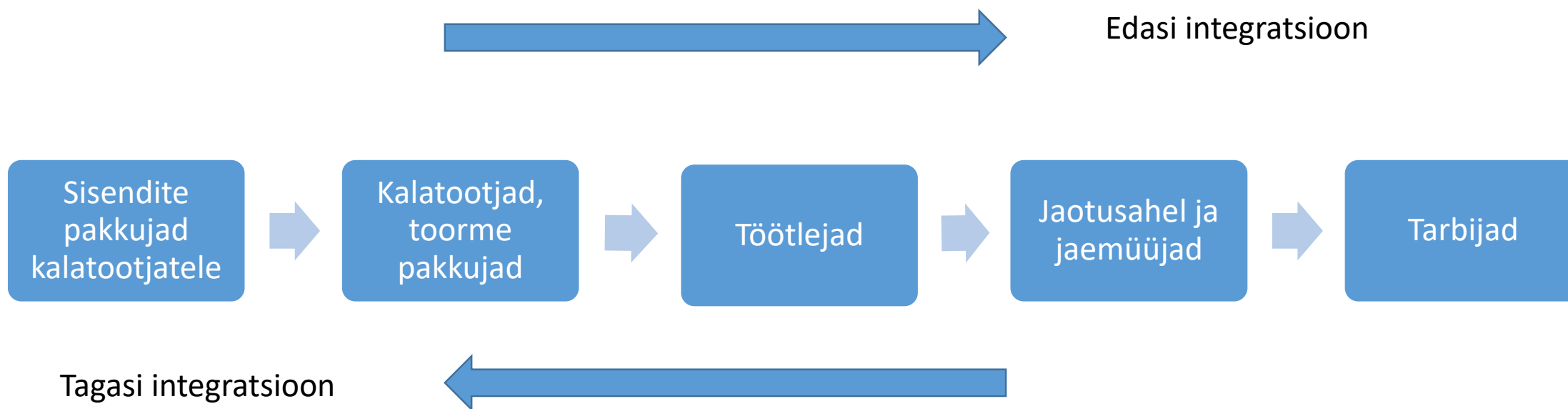
Praktilises elus raske saavutada

Seega, milline on idee, milles koostööd teha, milles väärtust luua?

- Milline on tasand, milles koostöö on mõistlikum kui konkureerimine?
- Kas koostöö on pariteetsetel alustel või on kaotajaid ja võitjaid?
- Mis on tõukeks, et koostöö algaks?
- Kuidas jõuda koos ühise eesmärgini?
- Kas tahame luua lisaväärtust ahelas?
- Kas tahame saada lisandväärtust sellest? Peame arvestama, et täiendava lisandväärtuse loomisega kaasnevad ka kulud! Kes katab lisanduvad kulud ja kes saab lisa tulu?
- $LV = NK - (KK + TJK + KULUM)$

Väärusahel ja lisandväärtuse loomine

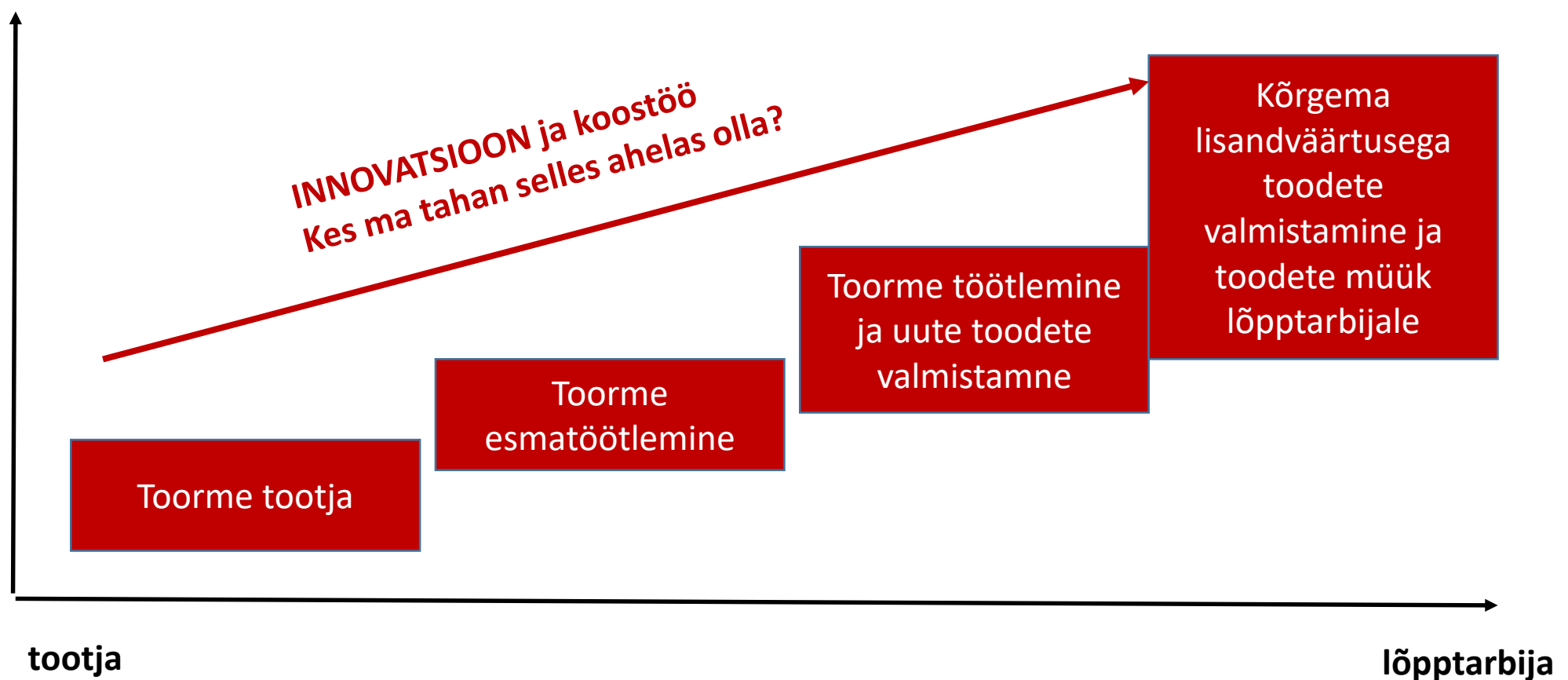
Vertikaalne integratsioon vesiviljeluses

<http://www.kalateave.ee/et/teadus-ja-arendustegevus/uurimused/5476-vertikaalne-integratsioon-vesiviljeluses-senine-kogemus-sotsiaalmajandusliku-moju-ja-vesiviljeluse-laiendamiseks-sobivaimate-alade-kaardistamise-vajalike-infrastruktuuride-arendamise-ja-innovatsiooniliste-tehnoloogiate-elluviidavuse-uuring-eestis-saaremaa>

Peame kasvama toorme tootjast toorme vääridajaks ja leidma lõpptarbija!

Toormest saadava ühiku hind

Mis on innovatsioon? Sõnade mäng või tegelikkus

- Innovatsioon on laiaulatuslik tehnoloogiline ja majanduslik nähtus, mille “isana” tunnustatud Joseph Alois Schumpeter, aga ka Carlota Perez jt **teadlased** eristavad **innovatsiooni** põhimõtteliselt **leiutusest**.

Leiutus muutub innovatsiooniks alles siis, **kui see omandab turu jaoks väärtuse ehk sellest on saadud või saadakse majanduslikku kasu.**

Innovatsioon kui uuenduslikkus...

- Innovatsiooni puhul on tegemist **juhtimisotsustega**, mis võimaldavad ***uuenduslikkust suurendada ja on alati dünaamilised;***

Millest peaks alustama?

- Selgitame välja soovid
- Selgitame välja ootused ja vajadused
- Kas meil on alternatiive, kui jah siis tuleks neid kaaluda
- Lühiajaline vaade
- Pikaajaline vaade
- **Ühised väärtused ja neist lugupidamine/omaks võtmine**
- Uute ideede genereerimine
- Koostöö edendamine huvigruppide vahel

Kuidas siis jõuda praktilise väljundini?

- Oleme kokku leppinud kasutatavate mõistete sisus ja saame kõik ühtmoodi aru ning **pannud need kirja!!!**
- Oleme kokku leppinud, et kõikide muude alternatiividena on antud variant – koostöö- parim
- Oleme veendunud, et üheskoos panustame valitud tegevustesse oma aega ja muud ressursse või leiame koos täiendavad allikad
- Oleme välja selgitanud „karid“, mis piiravad? (N: kokkulepe olulistest küsimustes)
- Oleme aru andnud endale, et Indiviidi huvid ei tohi kaaluda üles kogukondliku huvi
- Oleme valmis jagama ühiseid väärtusi.

Aiandustööde!

Eesmärk kõrge kvaliteediga ja tervisliku kodumaise aiandustoodangu pakkumine nii Eesti kui ka eksportturgudel!

Jaotusprotsess

Protsessis osalevad lülid peavad kokku leppima kriteeriumid!
KVALITEEDIKRITEERIUMID

Sorteerimine ja Pakkimine

Kõikide lülid vahel kehtivad lepped mis fikseeritakse lepinguga!
Oluline ju kvaliteet ja tarnekindlus.

Kasvatamine/tootmine

Tootmine peab olema organiseeritud nii, et vähendada tekkida võivaid riske

Nõnda siis mõned mõtted

- Väärtaashelas on vaja saavutada endale kõrgem positsioon = suurem kasumimarginaal
- Maamajanduses on väärtusahelaid vaja juhtida läbi tugevate organisatsioonide.
- Vajalik on saavutada suurem turujõud ja lõpptarbijani jõudmine
- Valikute aluseks peaksid olema ökonoomilised arvutused

Täna kaasa mõtlema!

- Kontakt
- rando.varnik@emu.ee